

Олімпіада з математики. Розв'язки

1 5 клас.

5.1 У сім'ї татові Віталію 41 рік, а трьом синам, Вадиму, Василю та Віктору - 13, 10 і 6 років. Через скільки років вік тата дорівнюватиме сумі віків трьох його синів? *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: 6 років. Нехай пройшло x років. Тоді вік тата - $41 + x$, а трьох синів - $13 + x$, $10 + x$, $6 + x$. За умовою $x + 41 = x + 13 + x + 10 + x + 6$. Тоді $2x = 41 - 13 - 10 - 6 = 12$, і відповідно пройшло $x = 6$ років.

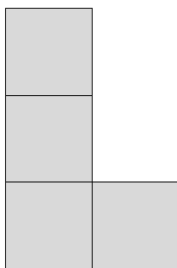
5.2 Женя набирає текст зі швидкістю 99 символів на хвилину, роблячи при цьому помилку в кожному третьому рядку. Текст для газети Женя набрав за 20 хвилин. Скільки помилок буде в тексті, якщо один рядок вміщує рівно 66 символів? *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: 10 рядків. За 20 хвилин Женя набрав $99 \cdot 20 = 1980$ символів. Оскільки один рядок вміщує 66 символів, то всього було набрано $1980 : 66 = 30$ рядків. За умовою, помилка є в кожному третьому рядку. Отже, помилки будуть у рядках 3, 6, 9, ..., 30. Кількість таких рядків дорівнює $30 : 3 = 10$.

5.3 Якщо брехунець каже правду, то він забарвлюється в зелений колір. А якщо бреше - забарвлюється в червоний. Одного разу зустрілися двоє таких брехунців. Перший сказав: «Ми двоє червоні». Потім другий сказав: «От якби ти промовчав, ми б зараз двоє були червоні». Чи однакового кольору виявилися тепер брехунці? *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Так. Припустимо, що брехунці спочатку були червоними. Тоді перший брехунець сказав правду і став зеленим. Правдивим у такому разі є і твердження другого брехунця, адже вони вже були червоними, тож він теж стає зеленим, а отже вони стали однакового кольору. Тепер припустимо що бодай один з них був зелений. Тоді перший збрехав і став червоним. Другий теж збрехав, адже бодай один з них був зеленим, і теж відповідно став червоним, одного кольору з першим. Тож у будь-якому разі вони стали одного кольору.

5.4 Чи існує прямокутник, який можна закласти куточками 3×1 як на Мал.1 (їх можна повертати та можна віддзеркалювати; головне, що має бути три клітинки разом та одна вбік) в один шар без накладань, але такий, що його не можна закласти таким чином квадратами 2×2 ? *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Мал. 1

Відповідь: Так, існує, наприклад, прямокутник 3×8 (Мал. 2). Його можна закласти куточками,

але неможливо квадратами 2×2 , адже одна зі сторін має довжину 3, а тому якщо поставити квадрат 2×2 він займе 2 з 3 рядочків і неможливо закласти рядочок, що залишився.

Мал. 2

5.5 Числа від 1 до 25 розставлені в клітинках квадрата 5×5 так, що кількість непарних чисел у будь-яких двох рядках різна. Чи може виявитися, що кількість непарних чисел у будь-яких двох стовпцях теж різна? *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Ні, це неможливо. Зауважимо, що кількість непарних чисел може бути 0, 1, 2, 3, 4, 5, і сумарно їх має бути 13 (кількість непарних чисел від 1 до 25). Якщо в нас немає рядка в якому немає непарних чисел, тоді ми точно маємо рядки з 1, 2, 3, 4, 5 непарними числами і тоді сумарно їх 15, що неможливо. Якщо немає рядка, який весь складається з непарних чисел, тоді ми маємо точно рядки з 0, 1, 2, 3, 4 непарними числами, і тоді сумарно їх 10, що теж неможливо. Отже, ми маємо рядок, де всі числа непарні, і рядок, де всі числа парні (немає непарних). Якщо існує така ж розбивка для стовпчиків, то ми теж повинні мати пустий стовпчик, але це неможливо, бо є рядочок з усіма непарними числами, отже кожен стовпчик має бодай одне непарне число, отримуємо суперечність.

2 6 клас.

6.1 Серед чисел $a + b$, $a - b$, $\frac{a}{b}$ та ab два додатних і два від'ємних ($a \neq 0$, $b \neq 0$). Визначте знак числа b . *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: b - від'ємне. Зауважимо, що $\frac{a}{b}$ та ab одного знаку (дійсно достатньо перебрати всі варіанти: $a > 0, b > 0$, $a < 0, b > 0$, $a < 0, b < 0$, $a > 0, b < 0$). Тоді за умовою $a + b$ та $a - b$ теж одного знаку. Нехай $\frac{a}{b}$ та ab - додатні. Тоді $a + b$ та $a - b$ - від'ємні, а отже їхня сума, тобто $2a$ теж, тобто a від'ємне. З того, що ab додатне та a від'ємне виходить, що b від'ємне. Тепер нехай $\frac{a}{b}$ та ab - від'ємні. Тоді $a + b$ та $a - b$ - додатні, а отже їхня сума, тобто $2a$ теж, тобто a додатне. З того, що ab від'ємне та a додатне виходить, що b від'ємне.

6.2 Знайдіть площу прямокутника на Мал.3, якщо його периметр дорівнює 34 см і він складений з квадратів. *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Мал. 3

Відповідь: $66(\text{см}^2)$. Нехай сторона найменшого квадрата ліворуч - $2x$. Тоді ліва (менша) сторона прямокутника - $6x$ (три квадрати). Тоді сторона середнього квадрата - $3x$, а сторона найбільшого - $6x$. Отже, нижня (більша) сторона прямокутника - $11x$. Тоді периметр $11x + 11x + 6x + 6x = 34x = 34$, отже $x = 1(\text{см})$. Тоді, площа $6x * 11x = 66(\text{см}^2)$.

6.3 Матвійко знає лише двоцифрові та одноцифрові числа. Він хоче виписати на дошці декілька чисел в ряд таким чином: кожне наступне число має бути менше ніж попереднє, а сума цифр кожного наступного числа має бути не меншою ніж в попереднього. Яку найбільшу кількість чисел зможе виписати Матвійко? Наведіть цей ряд. *Обґрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: 10 чисел: 90, 81, 72, 63, 54, 45, 36, 27, 18, 9. Доведемо, що в ряду не може бути більше 10 чисел. Розглянемо два двоцифрових числа з однаковим десятком, $\overline{ab}$ та $\overline{ac}$. Звернемо увагу, що за умовою неможливо аби вони обоє були в ряду Матвійка, адже якщо $\overline{ab} > \overline{ac}$, то $b > c$ і отже сума цифр $\overline{ab}$ більша за суму цифр $\overline{ac}$, що суперечить умові. Тому з кожного десятка

Матвійко може мати максимум одне число в ряду, те саме стосується одноцифрових чисел. Тобто, максимум таких стільки, скільки десятків, тобто 10.

6.4 На вечірку прийшло 100 людей. Організатори помітили, що серед будь-яких 50 із них є хоча б двоє з однаковим ім'ям. Доведіть, що на вечірці обов'язково знайдуться троє людей з однаковим ім'ям. *Обгрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Припустимо таких трьох людей немає. Тоді нехай x людей мають унікальне ім'я, та $2y$ ділять своє ім'я з іншою людиною. Тоді $x + 2y = 100$. Зауважимо, що $x + y < 50$, інакше оберемо будь-які 50 людей з цієї компанії, хто має унікальні імена та по одній людині з тих, хто ділять ім'я з кимось іншим (всі матимуть в групі унікальні), і умова не буде виконуватись. Тому з рівності $x + 2y = 100$ та нерівності $x + y < 50$ виходить, що $y > 50$, що суперечить, адже $x + y < 50$.

6.5 У Петрика є 12 гир, всі різної ваги. За одне зважування на терезах можна дізнатися про будь-які три гири: яка серед них найважча, яка середня та яка найлегша. Чи зможе Петрик за 7 зважувань знайти найважчу гирю та другу за вагою гирю? *Обгрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Так, зможе. Розіб'ємо гири на чотири групи по три гири та першими 4 зважуваннями знайдемо першу, другу та третю за вагою гири у кожній групі. Позначимо A, B, C та D гири, які виявилися найважчими у групах. Зрозуміло, що найважча гиря це одна з них. П'ятим зважуванням порівняємо гири A, B, C . Нехай для визначеності ваги гирь впорядковані так: $m_A > m_B > m_C$. Шостим зважуванням порівняємо гири A, B та D . Оскільки ми вже знаємо, що $m_A > m_B$, результати можуть бути лише такими:

1) $m_A > m_B > m_D$. У цьому випадку найважча гиря це A а друга за вагою – або B , або гиря, яка була другою у групі з гирею A .

2) $m_A > m_B > m_D$. У цьому випадку найважча гиря це A , а друга за вагою – або D , або гиря, яка була другою у групі з гирею A .

3) $m_D > m_A > m_B$. У цьому випадку найважча гиря це D , а друга за вагою – або A , або гиря, яка була другою у групі з гирею D .

У кожному з випадків сьоме зважування дозволяє знайти другу за вагою гирю.

3 7 клас.

7.1 Андрій похвалився, що придумав трицифрове натуральне число з дивовижною властивістю: якщо закреслити будь-яку одну з його цифр, то число, що залишиться, буде точним квадратом. Чи не помилився Андрій? *Обгрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Так, він помилився. Зауважимо, що всі двоцифрові квадрати це 16, 25, 36, 49, 64, 81. Якщо число Андрія $\overline{abc}$, то закресливши b ми отримаємо, що $\overline{ac}$ квадрат, а якщо c , то $\overline{ab}$. Зауважимо, що серед квадратів немає двох таких, які починаються на одну цифру, але завершуються різними, отже $b = c$. Закресливши a , отримуємо, що $\overline{bc} = \overline{cc}$ квадрат, що неможливо, бо такого квадрату не існує.

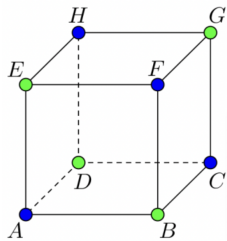
7.2 Задача 6.4.

7.3 На дошці було записано 100 чисел. Коли кожне з них збільшили на 1, сума квадратів чисел на дошці не змінилася. Потім кожне число ще раз збільшили на 1. Чи зміниться сума квадратів на цей раз і якщо так, то на скільки? *Обгрунтуйте Вашу відповідь.*

Відповідь: Зміниться на 200. Нехай на дошці були числа $x_1, x_2, \dots, x_{100}$. Якщо число x замінили на $x + 1$, а потім на $x + 2$, то квадрат числа змінився спочатку на $(x + 1)^2 - x^2 = 2x + 1$, а потім на $(x + 2)^2 - (x + 1)^2 = 2x + 3$. Тому першого разу сума квадратів усіх чисел змінилася на $(2x_1 + 1) + \dots + (2x_{100} + 1) = 2(x_1 + \dots + x_{100}) + 100$, а другого разу на $(2x_1 + 3) + \dots + (2x_{100} + 3) = 2(x_1 + \dots + x_{100}) + 300$. За умовою $2(x_1 + \dots + x_{100}) + 100 = 0$, тому $2(x_1 + \dots + x_{100}) + 300 = 200$. Отже, другого разу сума квадратів збільшиться на 200.

7.4 В одній із вершин куба сидить муха. Павук за один крок може перевірити три вершини куба. Якщо муха знаходиться в одній із цих вершин, павук її ловить. Інакше муха перелітає в одну із сусідніх вершин, і все повторюється. Доведіть, що павук гарантовано може спіймати муху за скінченну кількість кроків.

Відповідь: Пофарбуємо та позначимо вершини куба, як показано на Мал. 4. Кожного разу муха перелітає у вершину іншого кольору. Нехай першим кроком павук перевірить вершини C, F, H . Якщо спочатку муха була у синій вершині, то або павук одразу її спіймає, або муха була у вершині A і перелетіла в одну з вершин B, D, E . Другим кроком павук перевірить ці три вершини. Якщо муху досі не спіймано, то спочатку вона була у зеленій вершині і тепер знову знаходиться у зеленій вершині. Третім кроком павук перевірить вершини B, D, E , а четвертим – вершини C, F, H . Щонайбільше після четвертого кроку муху буде спіймано.

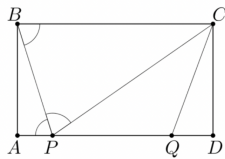

Мал. 4

7.5 Нехай $ABCD$ - прямокутник. На стороні AD знайшлися такі точки P та Q , що $PC = BC$ та $PQ = CQ$. Доведіть, що $\angle PCQ = 2\angle ABP$.

Відповідь: Позначимо $\angle APB = \alpha$ (Мал. 5). Тоді $\angle PBC = \angle APB = \alpha$, бо $AD \parallel BC$, та $\angle BPC = \angle PBC = \alpha$, бо трикутник BPC рівнобедрений. Тому $\angle ABP = 90^\circ - \alpha$, а у рівнобедреному трикутнику PCQ

$$\angle PCQ = \angle CPQ = 180^\circ - \angle APB - \angle BPC = 180^\circ - 2\alpha = 2\angle ABP.$$

Мал. 5